

บทที่ 10

ทักษะการควบคุมชั้นเรียน

ความหมาย

การควบคุมชั้นเรียน หรือการจัดและรักษาระเบียบวินัยในชั้นเรียน (Classroom Controlling or Classroom Management and Discipline) หมายถึงการควบคุมดูแลและจัดชั้นเรียนให้มีสภาพดี เหมาะสม และพร้อมที่จะทำการสอน ดำเนินกิจกรรม หรือเพื่อพัฒนาผู้เรียนด้วยวิธีการใดวิธีการหนึ่งให้เกิดการเรียนรู้ไปตามจุดประสงค์ที่ได้กำหนดไว้

มโนทัศน์และหลักการ

การควบคุมชั้นเรียนเป็นศิลปความสามารถที่สำคัญประการหนึ่ง ซึ่งจะเป็นปัจจัยที่เอื้ออำนวยหรือเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนให้สำเร็จหรือล้มเหลวอย่างหนึ่งอย่างใด ดังนั้นผู้สอนจึงจำเป็นต้องฝึก และพัฒนาการใช้ทักษะนี้เพื่อประกอบการสอนให้ได้ผลดีและมีประสิทธิภาพ

ความสำคัญและความจำเป็นในการควบคุมชั้นเรียน

ผู้สอนจำนวนไม่น้อยที่มีความรู้ความสามารถในทางวิชาการเป็นอย่างดี แต่ไม่สามารถที่จะควบคุมชั้นเรียนหรือเร้าผู้เรียนให้สนใจในบทเรียน ซึ่งเขาได้เตรียมการมาเป็นอย่างดี ที่สำคัญก็คือเป็นสิ่งที่มีความค่าและประโยชน์แก่ผู้เรียนเป็นอย่างมาก ดังนั้นการเรียนการสอนนั้น ๆ จึงล้มเหลวโดยสิ้นเชิง ผลที่ตามมาก็คือผู้เรียนไม่ได้รับประสบการณ์และประโยชน์จากการเรียนการสอนนั้นอย่างน่าเสียดาย ขณะเดียวกันผู้สอนท่านนั้นก็รู้สึกผิดหวัง ท้อแท้ใจในการสอน (และอาจพาลพาลโผล่เล็ดสอน เลิกเป็นครูไปเลยก็ได้) ดังนั้นทักษะความสามารถ และประสบการณ์ในการควบคุมชั้นเรียนและเร้าผู้เรียนให้อยากรู้อยากเรียนในบทเรียน จึงเป็นคุณลักษณะสำคัญของครู (Teacher's Competency) ประการหนึ่งที่จะขาดเสียมิได้ และผู้สอนที่รักการสอนทุกคนควรจะได้พยายามฝึกและพัฒนาให้มีขึ้นในตนเอง ซึ่งไม่ใช่เรื่องยาก จนเหลือความสามารถแต่อย่างใดไม่

จุดมุ่งหมายในการควบคุมชั้นเรียน

1. มุ่งจัดระเบียบชั้นเรียนให้มีสภาพที่เหมาะสมและพร้อมที่จะดำเนินกระบวนการเรียนการสอนให้เป็นไปตามจุดประสงค์ ได้อย่างต่อเนื่องตามขั้นตอน และมีประสิทธิภาพ

2. มุ่งให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และมีการพัฒนาพฤติกรรมที่พึงประสงค์ได้ตามจุดประสงค์
3. มุ่งให้ผู้เรียนรักษาวินัยในชั้นเรียน รู้จักควบคุมตนเอง และมีพฤติกรรมการแสดงออกอย่างถูกต้อง เหมาะสมและสมควร
4. มุ่งให้ผู้เรียนมีสมาธิในการเรียน และเรียนได้เต็มตามความสามารถของตน
5. มุ่งให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาความคิด และมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
6. มุ่งสร้างบรรยากาศที่ดี
7. มุ่งสร้างสถาบันให้มีชื่อเสียงอันดีงาม และเป็นที่ยกย่องเชื่อถือของประชาชนและชุมชน

เทคนิควิธีการควบคุมชั้นเรียน

ผู้สอนควรพิจารณาดำเนินการ และพัฒนาในเรื่องต่าง ๆ ดังนี้

1. สร้างความรัก ความศรัทธา และการมีทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพครู
2. มีความรักเด็กด้วยความบริสุทธิ์และจริงใจ
3. มีใจรักที่จะสอน และมีความสุขที่ได้สอน
4. มีอุดมการณ์ หลักการ และความมุ่งหมายที่จะพัฒนาผู้เรียนให้ได้เรียนรู้อย่างถูกต้องและดีที่สุดใน
5. มีการใช้ทฤษฎี หลักการและวิธีการทางจิตวิทยาเข้าช่วย
6. มีความรู้ความสามารถดี และรอบรู้ในวิชาที่สอน รวมทั้งมีการเตรียมการสอนเป็นอย่างดี
7. มีความพร้อม และมีศิลป์ในการสอนเป็นอย่างดี
8. มีการใช้ทฤษฎี หลัก และเทคนิควิธีการ รวมทั้งทักษะประกอบการสอนอย่างถูกต้องตามหลักวิชา มีความสอดคล้องกับจุดประสงค์ เนื้อหา และธรรมชาติความต้องการของผู้เรียน
9. มีการใช้สื่อการสอน และเทคโนโลยีทางการศึกษาเข้าช่วย
10. มีการจัดกิจกรรมประกอบการเรียนการสอน และมีการเฝ้าให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมตลอดเวลา และทุกขั้นตอน
11. มีการสร้างบรรยากาศที่ดีและเหมาะสมในชั้นเรียน
12. มีการเสริมกำลังใจ (Reinforcement) ในการเรียน และการแสดงพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของผู้เรียน

13. มีการตกลงให้ความสนใจเกี่ยวกับเรื่องวินัยในชั้นเรียนเป็นการล่วงหน้า รวมทั้งมีการติดตามสอดส่องพฤติกรรมของผู้เรียน เพื่อแก้ไขปรับปรุงข้อบกพร่อง และเพื่อการแก้ปัญหาอย่างเหมาะสมทันการณ์ด้วย

14. มีการทดสอบประเมินผล และติชมผลการเรียนและความประพฤติของผู้เรียน ควบคู่กันไปกับการเรียนการสอน

15. มีความมุ่งหมาย และร่วมดำเนินการกับนักเรียนเพื่อสร้างชื่อเสียงให้กับชั้นเรียน และโรงเรียน

หลักการที่ควรปฏิบัติต่อนักเรียน

ผู้สอนควรถือปฏิบัติต่อนักเรียนด้วยพฤติกรรมที่สำคัญและจำเป็นดังนี้

1. มีความยุติธรรม
2. ให้ความรัก ความสนใจ และเอาใจใส่ดูแลทุกข์สุขผู้เรียนที่อยู่ในความรับผิดชอบอย่างทั่วถึง
3. ให้เสรีภาพ และความเสมอภาคแก่ทุกคน
4. ยึดกติกาและหลักการประชาธิปไตยเป็นแนวปฏิบัติ
5. มีบุคลิกภาพยิ้มแย้มแจ่มใส เป็นกันเอง และมีอารมณ์ขันบ้างเป็นครั้งคราวและตามความเหมาะสม
6. ยินดีให้คำปรึกษาปัญหาต่าง ๆ ของผู้เรียน และมีส่วนร่วมดำเนินการแก้ไขอย่างเหมาะสมและทันต่อเหตุการณ์
7. มีความรับผิดชอบต่องาน
8. มีความเป็นผู้นำ
9. สามารถเก็บความลับของศิษย์ได้
10. ให้เกียรติและไม่แสดงอาการดูถูกเหยียดหยามผู้เรียนที่มีข้อบกพร่องทั้งในด้านฐานะ และสติปัญญาความสามารถ
11. มีใจเมตตากรุณา และแสดงความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แก่ผู้เรียนตามสมควร
12. มีเหตุมีผล ใจกว้าง และยินดีรับฟังความคิดเห็นของผู้เรียน
13. มีความเป็นระเบียบ และยึดหลักเกณฑ์ในการทำงาน
14. มีความประพฤติและการวางตัวอย่างเหมาะสม
15. มีเวลาและพร้อมที่จะให้ความร่วมมืออย่างเหมาะสมและสมควรตามคำขอร้องขอของผู้เรียน

ข้อสังเกตเกี่ยวกับการจัดและการควบคุมชั้นเรียน

Turney ได้ให้ข้อเสนอแนะไว้ดังต่อไปนี้

1. รู้ว่าพฤติกรรมไหนสื่อความสนใจหรือความไม่เอาใจใส่
2. ดูแลให้ความร่วมมือกันอย่างเต็มที่ในชั้นเรียน
3. แสดงท่าทางเอาการเอางาน
4. แสดงให้เห็นว่าครูรับทราบและสำนึกถึงพฤติกรรมของผู้เรียน
5. ให้คำปรึกษาแนะนำแก่ผู้เรียน
6. สามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นพร้อม ๆ กัน
7. สามารถควบคุมพฤติกรรมของผู้เรียนที่ก่อความวุ่นวายหรือความไม่ร่วมมือภายใน

ห้องได้

8. จัดระบบสิ่งแวดล้อมภายในชั้นเรียน
9. สร้างระบบการทำงานในชั้นเรียน
10. สามารถจัดการและดูแลทุกข์สุขในชั้นเรียนได้
11. สนับสนุนพฤติกรรมที่สื่อถึงความตั้งใจเรียน
12. ให้ความสนใจแก่ผู้เรียนทุกคน (มิใช่สนใจแต่รายบุคคล)
13. สามารถดึงความสนใจของผู้เรียนไปสู่บทเรียนได้

ข้อแนะนำในการควบคุมชั้นเรียนและการสร้างความประทับใจในการสอนชั่วโมงแรก

มีขั้นตอนและวิธีดำเนินการดังต่อไปนี้

1. ขั้นเตรียม

1.1 สังเกตการสอนของอาจารย์พี่เลี้ยง และทบทวนเทคนิควิธีการสอนตามหลักวิชาโดยละเอียดทุกขั้นตอน

1.2 ศึกษาวิเคราะห์เนื้อหาที่จะสอนโดยละเอียด ประมวลเรื่องและแนวความคิดที่สำคัญ ๆ รวมทั้งกิจกรรม และการใช้สื่อการสอนประกอบการเรียนการสอน (ให้พอเหมาะกับเวลาประมาณ 20 นาที)

1.3 ในกรณีที่ชั้นเรียนไม่อยู่ในสภาพที่พร้อมจะเข้าสอน ควรเตือนนักเรียน หรือหัวหน้านักเรียนให้ดำเนินการจัดระเบียบชั้นเรียนก่อน

1.4 แนะนำตัว และศึกษาธรรมชาติ ความต้องการ ความสนใจด้วยการทำให้ผู้เรียนแสดงออกเป็นรายบุคคลตามสมควร

- 1.5 อธิบายและชี้แจงคุณค่าและความสำคัญของการรักษาวินัยในชั้นเรียน
- 1.6 แสดงตัวอย่างพฤติกรรมที่พึงประสงค์ และไม่พึงประสงค์ในชั้นเรียน และข้อตกลงกับผู้เรียนเกี่ยวกับแนวทางปฏิบัติตนที่เหมาะสมในชั้นเรียน
- 1.7 แสดงบุคลิกภาพท่าทางให้น่าเลื่อมใส เอาจริงเอาจัง สง่าผ่าเผย และมีความมั่นใจที่สอน รวมทั้งการใช้วาจา ภาษา และน้ำเสียงที่ดี เหมาะสมในการสร้างความสนใจผู้เรียนได้

2. ชั้นควบคุมและการปฏิบัติ

- 2.1 นำเข้าสู่บทเรียนด้วยกิจกรรมที่สนุกสนาน และน่าสนใจ
- 2.2 ลงมือสอนให้ผู้เรียนเกิดความประทับใจ (First-impression) ในความรู้ ความสามารถ และการมีศิลปะในการถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ต่าง ๆ ตามจุดประสงค์และขั้นตอนที่ได้วางไว้
- 2.3 จัดระเบียบการเรียนการสอน และการแสดงพฤติกรรมของผู้เรียน ตามกติกา และหลักการประชาธิปไตย
- 2.4 ประสานสายตา (eye-contact) แสดงความจริงใจ และดำเนินการกับผู้เรียนทุกคนให้มีส่วนร่วมกิจกรรมการเรียนการสอนด้วยความสนใจ พร้อมกับเข้าแก้ไขปรับปรุงพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของผู้เรียนเป็นบางคนด้วย
- 2.5 มีการเสริมกำลังใจผู้เรียนด้วยวาจาทำทางอย่างเหมาะสม
- 2.6 สร้างบรรยากาศที่ดี ด้วยการยิ้มแย้มแจ่มใส เป็นกันเอง และแทรกอารมณ์ขันหรือเล่าเกร็ดความรู้ เรื่องขำขัน และประสบการณ์จริงในชีวิตที่น่าสนใจ ฯลฯ
- 2.7 สรุปแนวความคิด และประมวลเรื่องซึ่งเป็นความรู้ความคิดใหม่โดยสังเขป

3. ชั้นติดตามและการประเมิน

- 3.1 ดิชมผลงานการเรียนและการทำกิจกรรมของผู้เรียน
- 3.2 ประเมินและเปรียบเทียบกับเกณฑ์มาตรฐาน (ยึดตามจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมที่ได้กำหนดไว้)
- 3.3 มอบงานหรือการเตรียมการเพื่อการเรียนในครั้งต่อไป

กิจกรรม

- 1. ให้นักศึกษาอภิปรายเกี่ยวกับคุณค่าและความสำคัญของ “ทักษะการควบคุมชั้นเรียน” โดยสังเขป

.....

.....

.....

.....

.....

- 2. ให้นักศึกษาบอกเทคนิควิธีการควบคุมชั้นเรียนโดยจำแนกตามขั้นตอน หรือองค์ประกอบที่สำคัญโดยละเอียด

.....

.....

.....

.....

.....

.....

- 3. กำหนดให้นักศึกษาเลือกเนื้อหาประวัติศาสตร์มา 1 ตอน แล้วดำเนินการดังต่อไปนี้
 - 3.1 ศึกษาเนื้อหาโดยละเอียด
 - 3.2 วางแผนเขียนบันทึกการสอน (โดยใช้เวลาประมาณ 10 - 15 นาที)
 - 3.3 กำหนดเทคนิควิธีการควบคุมชั้นเรียนในครั้งนี่
 - 3.4 เตรียมสื่อการสอนที่จำเป็น (ถ้ามี)
 - 3.5 ลงมือฝึกปฏิบัติการฝึกทักษะนี้ที่หน้าชั้นเรียน หรือในห้องปฏิบัติการ
 - 3.6 ประเมินผลการฝึกทักษะจากเครื่องบันทึกภาพ/จากเอกสารการนิเทศและประเมินผล
 - 3.7 ปรับปรุงข้อบกพร่อง และลงมือฝึกทักษะนี้ซ้ำอีกครั้ง

แบบประเมินผลการฝึกทักษะการควบคุมชั้นเรียน

ชื่อนักศึกษาผู้ฝึก..... รหัสประจำตัว.....

วิชาที่สอน..... เรื่องที่สอน.....

ชั้นที่ฝึก..... วันที่ฝึก..... เวลา.....

ลักษณะการฝึก/ฝึกทักษะนี้เป็นครั้งที่ 1 2 3

อาจารย์ผู้สอน/อาจารย์นิเทศก์/นักศึกษาผู้วิจารณ์.....

คำชี้แจง โปรดพิจารณาพฤติกรรมการฝึกทักษะการควบคุมชั้นเรียนของนักศึกษา (ใช้สำหรับกรณีการประเมินผลตนเองด้วย) จากการบันทึกภาพไว้ หรือจากการฝึกทักษะที่หน้าชั้นเรียนจริง แล้วประเมินผลตามหัวข้อและเกณฑ์ต่อไปนี้ 1 = ใช้ไม่ได้ 2 = ต้องปรับปรุง 3 = พอใช้ 4 = ดี 5 = ดีมาก

ที่	หัวข้อ/พฤติกรรมควบคุมชั้นเรียน	เกณฑ์การพิจารณา				
		F	P-	P	G-	G
1.	ใช้เทคนิควิธีการควบคุมชั้นเรียนที่น่าสนใจและเป็นธรรมชาติ	1	2	3	4	5
2.	ให้เสรีภาพและความเสมอภาคแก่ผู้เรียนทุกคน	1	2	3	4	5
3.	ผู้เรียนให้ความสนใจและร่วมมือในการรักษาวินัยในชั้นเรียนดี	1	2	3	4	5
4.	ผู้เรียนมีการแสดงออกร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นปกติ	1	2	3	4	5
5.	ผู้สอนสามารถเร้าผู้เรียนให้สนใจในบทเรียนได้ดี	1	2	3	4	5
6.	กระบวนการเรียนการสอนดำเนินไปอย่างมีระบบและระเบียบ	1	2	3	4	5
7.	ทำให้เกิดพัฒนาการเรียนการสอนได้ตามจุดประสงค์ และได้ผลดี	1	2	3	4	5

8.	ผู้สอนมีการเอาใจใส่ในการควบคุมชั้นเรียน ตลอดเวลา และสามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้ดี	1	2	3	4	5
9.	บรรยากาศดี	1	2	3	4	5
10.	มีการติดตามประเมินผลการควบคุมชั้นเรียน อย่างเหมาะสม	1	2	3	4	5

สรุปผลการควบคุมชั้นเรียน.....

.....

วิเคราะห์และประเมินพฤติกรรมการฝึก (ข้อดี และข้อที่ควรแก้ไข).....

.....

ข้อเสนอแนะ.....

.....

ลงชื่อ..... ผู้ประเมินผลการฝึก